

SİYER ARAŐTIRMALARI DERGİSİ

THE JOURNAL OF SIRAH STUDIES

SAD • ISSN 2547-9822 • e-ISSN 2791-6138
Sayı: 14 • Ocak 2023
Issue: 14 • January 2023

Şâir Bir Sahâbî: Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî

A Poet Companion of The Prophet:
'Abbâs Ibn Mirdâs al-Sulamî

Hasan Vuran*

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi/Article Type: Research Article

<https://doi.org/10.56288/siyer.1196079>

Geliş Tarihi: 29 Ekim 2022/Date Received: 29 October 2022

Kabul Tarihi: 25 Aralık 2022/Date Accepted: 25 December 2022

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Aygül Düzenli)

* Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Siyer-i Nebi ve İslam Tarihi Ana Bilim Dalı/ Res. Asst., Kilis 7 Aralık University, Faculty of Theology, Department of Prophetic Biography and Islamic History, hasan.vuran@kilis.edu.tr, orcid.org/0000-0002-8865-0870.
CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial License

Öz

Tebliğ vazifesini yakın akrabasından başlayarak yerine getiren Hz. Muhammed'in (s.a.s.) daveti, kısa bir sürede tüm Arabistan'ı kuşatmış, ilerleyen dönemlerde de yarımadanın dışındaki topraklara ulaşmıştır. İslâm'ın tanıtılması ve yayılmasında Hz. Peygamber'in (s.a.s.) eğitiminden geçmiş olan sahâbenin büyük payı vardır. Bu itibarla sahâbe hayatlarının öğrenilmesi önem arz etmektedir. Ne var ki sahâbilerin tamamı aynı derecede tarihe konu olmamıştır. Kimisinin hayatı tüm yönleriyle aksederken bazıları ise nisbî bilgilerle anlatılmıştır. Benî Süleym kabilesi reislerinden Abbâs b. Mirdâs da hayatı hakkında çok fazla bilgi bulunmayan sahâbilerdendir. Onun hayatı incelendiğinde İslâm'ı kabulün bir an, ancak onu idrakın bir süreç olduğu görülmektedir. Nitekim Abbâs b. Mirdâs, Mekke'nin fethi öncesi Müslüman olmuş, daha sonra Hz. Peygamber'le (s.a.s.) beraber savaşlara katılmış, ancak ganimet taksiminde payına razı olmayıp taksimata itiraz ederek kendisine de Müellefe-i Kulüb kapsamındaki kabile reislerine tevdi edilen yüklü miktardan verilmesini istemiştir. Sergilediği bu davranış İslâm hassasiyetinden ziyade kabile asabiyetiyle örtüşmektedir. Zira kabilesinin reisi olan Abbâs b. Mirdâs, diğer mevkidaşlarından aşağı görüldüğünü düşünerek hoşnutsuzluğunu dile getirmiştir. Zikredilen hadise, Abbâs b. Mirdâs'ın, İslâm'ı kabulünün hemen akabinde gerçekleşmiştir. Daha sonraları ise o, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kendisine tevdi ettiği çeşitli görevleri hakkıyla yerine getirmiş ve onunla birlikte gazvelere iştirak etmiştir. Hz. Muhammed'in (s.a.s.) vefatından sonra da irtidat düşüncesi içinde olan kabile fertlerine karşı İslâm'ı müdafaa etmiş ve onların Ridde hadiselerine katılmalarını önlemeye çalışmıştır. Her ne kadar bu hususta başarılı olamasa da Abbâs b. Mirdâs'ın çabası onun asabiyet taassubundan kurtulduğunu göstermektedir. Sahâbinin hayatı bütünüyle ele alındığında insandaki değişimlerin zaman aldığı dolayısıyla İslâm'ın kalplere yerleşmesinin de tedricen olduğu görülecektir.

Anahtar Kelimeler: İslâm Tarihi, Sahâbe, Benî Süleym, Abbâs b. Mirdas, şair.

Abstract

The call of Prophet Muhammad (pbuh), who had carried out apostolizing Islam beginning with his close relatives, surrounded whole Arabia in a short while and reached to the lands out of the peninsula. Sahabah, who were trained by Prophet Muhammad (pbuh), had an important role in advertising and propagating Islam. In this respect, it is important to learn about their lives. However, they did not go down in history equally. Some has been narrated in the history by relative information about their lives whereas some has been written down in all parts of their lives. Abbâs Ibn Mirdâs of Bani Sulaym, who is among the leaders of the tribe as well, is one of the companions about whose life we do not have much knowledge. When his life is analyzed, it is seen that accepting Islam is nothing more than a moment, but comprehending it is a process. Indeed, he had converted to Islam before Mecca was conquered then he participated in the battles with The Prophet (pbuh), yet he asked, objecting his share, for taking the same substantial amount of trophy as the tribe leaders who were among the Muallafa al-Qulub. This kind of a behavior arising from him corresponds with tribalism rather than sensitiveness in the religion. Because Abbas Ibn Mirdâs mentioned his discontentment as the leader of his own tribe, assuming that he was disparaged among his counterparts. The aforementioned incident took part right after he had converted to Islam. Later on, he carried out the tasks submitted to him by The Prophet (pbuh) properly and participated in the battles with him. After The Prophet (pbuh) had been deceased, he defended Islam against the tribe members who are inclined to abjuration and tried to prevent them from taking part in Riddah incidents. Although Abbas Ibn Mirdâs could not be successful in this aim, his effort demonstrates that he got rid of the tribal bigotry in the long run. When his life is reviewed properly, it comes out that the changes which people undergoes take time, therefore Islam settles in one's heart gradually.

Keywords: Islamic History, Sahaba, Bani Sulaym, 'Abbas Ibn Mirdâs, Poet.

Giriş

Hız. Muhammed, (s.a.s.) aldığı ilahî emir gereği dini tebliğ vazifesini yakınlarından başlayarak yapmış ve onun daveti, tüm Arap Yarımadası'na yayılmıştır. Hız. Peygamber'in (s.a.s.) İşlâm'ı tebliğ ve yayma çabalarında, onun eğitiminden geçmiş sahabîlerin büyük payı vardır. Öyle ki Hız. Muhammed'in (s.a.s.) vefatından sonra ashâbî İşlâm'ı Arabistan'ın dışında da yaymaya devam etmiş, Suriye, Irak, Kuzey Afrika ve Anadolu'nun güneyi onlar eliyle İşlâmlaşmıştır. Aynı zamanda sahabîler bizzat Hız. Peygamber'den (s.a.s.) ders almaları hasebiyle dinin anlaşılması hususunda da müracaat edilecek kimseler olmuşlardır. Dolayısıyla sahabê hayatlarının öğrenilmesi gerek tarih bilinci gerekse dinin öğrenilmesi hususunda son derece önem arz etmektedir. Aslında sahabîler fert olarak diğer insanlardan farklı bir üstünlüğe sahip olmadıkları gibi masum ve günahsız da değillerdir. Ancak onların çoğu, Hız. Muhammed'in (s.a.s.) davetiyle dinine tabi olmuş, getirdiği her şeyi koşulsuz kabul ederek daha evvel içinde buldukları şirk hayatını terk etmişler ve Hız. Peygamber'den (s.a.s.) tedrici bir şekilde öğrendikleri ilahî emirleri hayatlarına tatbik etmek suretiyle diğer Müşlümanlara örneklik teşkil etmişlerdir.

Sahâbîlerden kimisi davetin ilk anlarında dine dahil olup Hız. Muhammed'le (s.a.s.) beraber büyük mücadeleler vermiş, kimisi hicret öncesinde davete muhatap olup İşlâm'ı kabul etmiş, bazıları da Mekke'nin fethi öncesi ve esnasında Müşlüman olmuşlardır. Ne zaman Müşlüman olurlarsa olsunlar sahabîler dini kabul ettikten sonra Hız. Peygamber'in (s.a.s.) rahle-i tedrisinden geçmiş, hayatlarını düzeltme ve değiştirme çabası içine girmişlerdir. Bu bağlamda her sahabînin hayatı farklı örneklikler ve ibretler barındırması bakımından incelenmeye değerdir. Bu gaye ile araştırmamızda Mekke'nin fethinden evvel Müşlüman olup Hız. Peygamber'le (s.a.s.) gazvelere katılmış şair sahabî Abbâs b. Mirdâs'ın hayatı konu edilmiştir. Kaynaklarda hayatı hakkında detaylı bilgiler bulunmayan Abbâs b. Mirdâs, klasik eserlerde genelde şiirleriyle öne çıkmaktadır. Siyer kaynaklarında Hız. Peygamber'in (s.a.s.) gazveleri anlatılırken farklı yerlerde Abbâs b. Mirdâs'a da yer verilmiş ve onun, kabilesiyle beraber mezkûr savaşlardaki durumundan bahsedilmiştir. Sunulan çalışmada, farklı kaynaklarda çeşitli vesilelerle zikredilen sahabînin mensup olduğu ve riyasetini üstlendiği kabilesi hakkında malumat verildikten sonra, biyografisinin aktarılması hedeflenmiştir.

A. Kabilesi: Benî Süleym

Abbâs b. Mirdâs'ın mensup olduğu Süleymoğulları (Benî Süleym), Araplar arasında güçlü ve meşhur bir kabiledir.^[1] Sülemîler, Kays Aylân'dan Süleym b. Mansûr'a nispet edilmişlerdir.^[2] Diğer kabileler arasında asil atları ehlileştirme-leriyle temayüz eden Benî Süleym mensuplarının at binme hususunda da çok mahir oldukları bilinmektedir. Zira Süleym kabilesinin ayrıldığı altı ana kolu zikreden kaynaklar bu sülaleden herkesin süvari olduğunu aktarırlar.^[3] Bu hasletleri sebebiyle tarihleri boyunca birçok kabileyle savaşan Sülemîler, çoğu kez zafer kazanmış, kısmî mağlubiyetlerini de daima intikam girişimleri takip etmiştir.^[4]

Cahiliye Devri'nde çok geniş bir alana yayılmış halde yaşayan, İslâm'dan sonraysa Arap Yarımadası ve dışındaki çeşitli bölgelere dağılan Süleym kabilesinin yerleşim yerini tam olarak tespit etmek bir hayli zor olsa da onların ilk olarak Arabistan'ın batı kesiminde Medine'nin kuzeyinde, Hicaz'ın yüksek yerlerine yayılmış vaziyette yaşadıkları aktarılmıştır.^[5] İslâm fetihleriyle birlikte kabile mensuplarının bir kısmı Irak bölgesinde Hire'ye göç etmişlerdir.^[6] Hz. Osman'ın hilafet yıllarında Benî Süleym'den bir topluluğun fetih faaliyetleri için Kuzey Afrika'ya gittiği, bölgenin fethini müteakiben de zikredilen coğrafyaya yerleştikleri bilinmektedir.^[7] Bazı kaynaklarda Kûfe ve Basra gibi şehirler kurulduktan sonra Benî Süleym'in bir kısmının Basra içlerine, bir kısmının da şehrin etrafına yerleştiği kaydedilmiştir.^[8]

Benî Süleym mensupları yaşadıkları bölgede bulunan madenler sayesinde Arap ticarî hayatında mühim bir konum elde etmişlerdir.^[9] Maden işçiliğinin yanı sıra Mekke, Medine gibi şehirleri Musul, Şam gibi önemli merkezlere bağlayan ticaret yolları üzerinde bulunmaları da onların ticaretteki etkinliğini artırmıştır. Bu sebeptendir ki hayatlarını ticaret yaparak sürdüren Kureys gibi kabileler her zaman Sülemîlerle sıkı irtibatla olmak zorunda kalmışlardır.^[10]

[1] Abdullah Abdurrahîm Useylân, *el-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî: es-sahâbiyyü's-şâir* (Riyâd: Dâru'l-Mirfih, 1978), 7.

[2] Ebû Abdullah Muhammed İbn Sa'd, *et-Tabakât* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990), 4/271; Ali b. Ahmed b. Saîd İbn Hazm, *Cemheretü ensâbi'l-Arab* (Mısır: Dâru'l-Maârif, 1962), 263; Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Abdülber en-Nemerî, *el-İstî'âb fî ma'rîfeti'l-ashâb* (Beyrut: Dâru'l-Ceyl, 1992), 2/817; Ebû'l-Hasan İzzüddîn Alî b. Muhammed İbnü'l-Esîr, *Üsûlü'l-ğâbe fî ma'rîfeti's-sahâbe* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994), 3/167.

[3] İbn Hazm, *Cemheretü ensâbi'l-Arab*, 261.

[4] Useylân, *el-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî: es-sahâbiyyü's-şâir*, 15.

[5] Abdulkuddûs Ensârî, *Benû Süleym* (Beyrut: Dâru'l-İlmi Lilmelâyîn, 1971), 19.

[6] Ensârî, *Benû Süleym*, 19.

[7] Ensârî, *Benû Süleym*, 20.

[8] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 4/206-207.

[9] Benî Süleym'in madenciligi hakkında bk. Hakan Temir, *Arap Yarımadasında Kabile Hayatı* (İstanbul: Siyer Yayınları, 2020), 304.

[10] Useylân, *el-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî: es-sahâbiyyü's-şâir*, 15-16.

Benî Süleym ve Kureyş'ten birçok aile birbirleriyle dostluk bağı tesis etmiştir. Nitekim Süleymoğulları'ndan Mürre b. Hilâl Mekke'ye gelerek Hz. Peygamber'in (s.a.s.) baba tarafından üçüncü dedesi Abdümenâf b. Kusay'la dostluk kurmuş ve kızı Âtike'yi onunla nikahlamıştır.^[11] Bu evlilikten Hâşim, Abdüşems ve Muttalib isimli oğulları dünyaya gelmiştir.^[12] Bu itibarla Benî Süleym ve Kureyş'in kabile bağlarının, aralarındaki akrabalık sebebiyle güçlü ve kadim olduğu söylenebilir. Nitekim Kureyş ileri gelenlerinden Utbe b. Rebîa da Süleyimli Safiyye bint Ümeyye ile evlenerek dedesinin yolunu takip etmiştir.^[13] Bu vesileyle Safiyye, Ebû Süfyan'ın karısı Hind'in annesi olmuştur.^[14] İkili ilişkiler bağlamında kurulan arkadaşlıklara örnek olarak Abbâs b. Mirdâs'ın babası Mirdâs b. Ebû Âmir'in Mekke'de Ümeyyeoğulları'ndan Harb b. Ümeyye'yle kurduğu ahabplık ilişkisi de verilebilir. O ikisinin dostlukları kaynaklara kaydedilmiş, hatta aynı vakitte aynı yerde öldükleri bildirilmiştir.^[15]

İslâmiyet'in doğuşundan sonra da Kureyş'le aralarındaki dostluğa sadık kalan Sülemîler, Müslümanlara karşı düşmanca tavır takınmak suretiyle onlara karşı müşrikleri desteklemişlerdir. Nitekim Medine'ye yakın olmaları hasebiyle Müslümanlar için doğrudan bir tehdit unsuru olduklarından Hz. Muhammed (s.a.s.), Bedir Savaşı'nın ardından 3/624 yılının Muharrem ayında Medine'ye saldıracakları haberi üzerine Süleym diyarına sefer düzenlemiş, ancak bir orduyla karşılaşmadan geri dönmüştür.^[16] Yine Hz. Peygamber (s.a.s.) Süleymoğulları üzerine 6/627 yılında Zeyd b. Hârise komutasında,^[17] bir yıl sonra da Ebu'l-Avcâ es-Sülemî komutasında^[18] ufak seriyeler göndermiştir. Süleymlilere karşı bu şekilde tetikte olunması onların Müslümanlar için önemli bir tehdit unsuru olduklarını göstermektedir. Ne var ki Müslümanlara gösterilen düşmanlığı kabilenin tümüne teşmil etmek mümkün değildir. Zira gönderilen seriyelerden birinin komutanının bizzat o kabileye mensup olması, içlerinden İslâm'a girenlerin olduğuna delildir. Öyle ki Benî Süleym'den olup ilk Müslümanlardan sayılan sahâbîler vardır. Cahiliye Devri'nde Hz. Muhammed'le (s.a.s.) arkadaşlığı bulunan Amr b. Abese

[11] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 8/125.

[12] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 1/52.

[13] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 8/187.

[14] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 8/187.

[15] Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah Süheylî, *Ravdu'l-ünüf* (Beyrut: Dâru l-hyâi't-Turâsi'l-Arabî, 2000), 7/259; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*, 3/167.

[16] Muhammed b. Ömer Vâkıdî, *el-Megâzî* (Beyrut: Dâru'l-Âlemî, 1989), 1/182-183; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 2/23.

[17] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 2/66.

[18] Vâkıdî, *el-Megâzî*, 2/741.

es-Sülemî, İslâmî tebliğin ilk günlerinde Müslüman olmuştur.^[19] Bununla beraber Basra'nın kurucusu olan ve ilk Müslümanlardan sayılan Utbe b. Gazvân da Süleymlidir.^[20] Medine'ye hicret sonrası da Benî Süleym'den farklı zamanlarda bireysel ihtidalar olmuştur. Kabilenin putunu korumakla görevli muhafız Gâvî b. Abduluzza bir gün putun bulunduğu mekâna girdiğinde iki tilkinin puta bevlettiğini görünce şöyle deyivermiştir:

“Kafasına iki tilkinin bevlettiği nasıl rab olur?
Üzerine tilki bevleden ancak zelil olur.”

Ardından putu çekip kıran Gâvî, Medine'ye gelip hadiseyi Hz. Peygamber'e (s.a.s) anlatarak Müslüman olmuştur. Hz. Peygamber (s.a.s.) onun adını Râşid b. Abdırabbih olarak değiştirip ona iktâ tahsis etmiştir.^[21] Görüldüğü üzere sayıları az da olsa zikredilen şahıslar haricinde kabilenin topluca Müslüman oluşundan evvel İslâm'a giren sahâbîler mevcuttur. Benî Süleym'in topyekûn Müslüman oluşu ise Mekke'nin fethine kadar gecikmiştir.

Süleymoğulları'ndan Müslüman ilk grup, Abbâs b. Mirdâs'ın amcazadesi Kays b. Nüşbe sayesinde ihtida etmiştir. Dinler ve kehanetler hakkında bilgi sahibi olan Kays, Medine'ye gelerek Hz. Peygamber'le (s.a.s.) görüşmüş, onu dinledikten sonra da hemen Müslüman olmuştu. Memleketine döndüğündeyse kabilesine, kendisinin, Rumların yazdıklarını, İranlıların efsanelerini, Arap şiirini ve kahinlerin kehanetlerini bildiğini, Himyerîlerin kavillerini de duyduğunu ancak Hz. Muhammed'in (s.a.s.) sözlerinin bunlardan hiçbirine benzemediğini söyleyerek onları İslâm'a davet etti. Bunun üzerine Benî Süleym'den bir heyet Medine'ye gelerek Müslüman oldular.^[22]

Mekke'nin fethinden sonra diğer Arap kabileleri gibi tamamen İslâm'a giren Sülemîler daha sonraları Irak ve Şam fetihleri gibi birçok harekate katılmışlardır.^[23] Horasan üzerine sefer düzenleyen ve orayı fetheden komutan Abdullah b. Hâzım de Süleym kabilesine mensuptur.^[24] İslâm öncesi Hicaz'ın yüksek yerlerinde dağınık bedevî hayatı yaşayan Benî Süleym mensupları, İslâm fetihleriyle beraber Horasan, Irak ve Kuzey Afrika topraklarına düzenlenen seferlere katılıp daha sonra da o bölgeleri mesken edinerek çok farklı alanlara yerleşmişlerdir.^[25]

[19] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 4/162.

[20] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 3/72-73.

[21] Ebu'l-Muzaffer Şemsüddin Yûsuf b. Kızıoğlu Sıbt İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zamân fi tevârîhi'l-a'yân* (Dimaşk: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2013), 4/71.

[22] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 1/233; Ebû Zeyd Ömer İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medîne* (Cidde, ts.), 2/628-630; Sıbt İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zamân fi tevârîhi'l-a'yân*, 4/71.

[23] Sülemîlerin tarihteki etkinliğiyle alakalı bk. Ensârî, *Benû Süleym*, 96-157.

[24] İbn Hazm, *Cemheretü ensâbi'l-Arab*, 262.

[25] Süleymoğulları hakkında geniş bilgi için bkz Ensârî, *Benû Süleym*.

B. Müslüman Olmadan Önceki Hayatı

Abbâs b. Mirdâs'ın tam adı, Abbâs b. Mirdâs b. Ebû Âmir b. Hârise b. Abd b. Abs b. Rifâ'a b. Hâris b. Bühse b. Süleym'dir.^[26] Mezkûr nesep, şairlerin hayatlarını anlatan *Mu'cemu's-şuarâ* yazarı Merzûbânî (ö. 384) tarafından Süleym b. Mansûr b. İkrime b. Hasafe b. Kays b. Aylân b. Mudar şeklinde uzun halde verilmiştir.^[27] *Ravdu'l-ünûf* müellifi Süheyli (ö.581) de Mudar'dan itibaren Abbâs'ın soyunu, Mudar b. Nizâr b. Me'ad b. Adnan şeklinde vererek Adnan'a kadar ulaştırmıştır.^[28]

Kaynaklarda künyesinin Ebu'l-Heysem ve Ebu'l-Fadl olduğu bildirilir.^[29] Bununla beraber kaynakların çoğu Ebu'l-Heysem'i tercih etmiş,^[30] künyesini zikreden kaynaklardan yalnızca *el-İstî'âb*, Ebu'l-Fadl'ı önclemiştir.^[31] Ne var ki birçok kaynağın yanı sıra Abbâs'ın kardeşi Sürâka b. Mirdâs'ın onun için söylediği mersiyesinde kendisini Ebu'l-Heysem diye anması, künyesinin bu şekilde daha meşhur olduğunu göstermektedir.^[32]

Abbâs b. Mirdâs'ın babası, Benî Süleym reislerinden Mirdâs b. Ebû Âmir'dir. Annesinin de meşhur Arap şairlerinden olan Hansâ olduğu rivayet edilmiştir.^[33] Doğumuna ilişkin kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmama ile birlikte onun hem Cahiliye Devri'ne hem de İslâm sonrasına şahit olduğu hususu nettir. Nitekim onu sahâbî olması hasebiyle eserlerine alan tabakât müellifleri, zikrinin geçtiği yerlerde Cahiliye'deki hasletlerini de aktarmışlardır.^[34] Abbâs b. Mirdâs'ın şairliği ve şiirleri üzerine çalışma yapan Abdullah Useylân, onun, peygamberin nübüvvetine yakın bir zamanda doğmuş olabileceğini ancak kesin bir tarih vermenin mümkün olmadığını belirtmiştir.^[35]

[26] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 4/271; İbn Hazm, *Cemheretü ensâbi'l-Arab*, 263; Nemerî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, 2/817.

[27] Ebû Ubeydullâh Muhammed b. İmrân b. Mûsâ b. Saîd Merzubânî, *Mu'cemu's-şuarâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1982), 262.

[28] Süheyli, *Ravdu'l-ünûf*, 1/50.

[29] Ebû Hâtim Muhammed İbn Hibbân, *es-Sikât* (Haydarâbad: Dâiretü'l-Ma'arifü'l-Osmâniye, 1973), 3/288; Merzubânî, *Mu'cemu's-şuarâ*, 262; Nemerî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, 2/817; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe fî ma'rifeti's-sahâbe*, 3/167.

[30] İbn Hibbân, *es-Sikât*, 3/288; Merzubânî, *Mu'cemu's-şuarâ*, 262; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe fî ma'rifeti's-sahâbe*, 3/167.

[31] Nemerî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, 2/817.

[32] Ebu'l-Fadl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fî tem-yizi's-sahâbe* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1415), 3/36.

[33] İbn Hazm, *Cemheretü ensâbi'l-Arab*, 263; Sibt İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zamân fî tevârihi'l-a'yân*, 4/136; Ebû Zeyd Velîyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed İbn Haldûn, *Târîhu İbn Haldûn* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1988), 2/367.

[34] Nemerî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, 2/819; Süheyli, *Ravdu'l-ünûf*, 7/259.

[35] Useylân, *el-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî: es-sahâbiyyü's-şâir*, 25.

Abbâs b. Mirdâs'ın cahiliye hayatına dair kısıtlı bilgiler mevcuttur. Bu sebeple onun hayatının ilk zamanlarına dair detaylı malumata ulaşılması mümkün değildir. İslâm öncesi hayatıyla alakalı aktarılanlar genellikle onun cesaretli bir süvari ve kavminin efendisi olduğunu ifade eden bilgilerden ibarettir.^[36] Abbâs'ın kabile reislerinden olması, tabiatıyla kabilesinin katıldığı savaflara katılmasını gerektirir. Nitekim şiirleri incelendiğinde onun birçok savafla iştirak ettiği, bu savaflarda kavmini teşvik eden, onlarla iftihar eden ve düşmanlarını yeren şiirler serdettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu savaflarda gerek kabilesinden gerekse düşman kabilede şiir söyleyenler Abbâs'ın cesaretini dile getirmişlerdir.^[37] Abbâs b. Mirdâs'ın cesareti yalnız cahiliye döneminde övülmemiş, Müslümanlar da onun cesaretinden örnekler vermişlerdir. Nitekim Emevî halifelerinden Abdülmelik b. Mervan bir sohbet meclisinde insanların en cesurunun kim olduğunu sormuş, oradakiler de akıllarına gelen cesaret sahibi zatları şiirleriyle anlatmışlardır. Bu esnada meclistikilerden biri halifenin bu konudaki fikrini sorunca Abdülmelik b. Mervan, Abbâs b. Mirdâs'ı zikretmiştir.^[38]

Cahiliye devrinde çok yaygın bir adet olmasına rağmen içki içmeyen kimseleri zikreden kaynaklar Abbâs b. Mirdâs'ı da listeye dahil ederek onun cahiliyede içkiyi kendisine haram kıldığını kaydederler.^[39] O, içkinin kuvvet verdiğini ve cesareti artırdığını söyleyerek kendisini içkiye davet edenlere “*Sabah kavminin efendisiyken akşam akılsız olamam, vallahi beni aklımdan uzaklaştıracak hiçbir şey mideme girmeyecek.*” şeklinde cevap vererek içkinin aklı örttüğünü, bu sebeple onu asla tüketmeyeceğini ifade etmiştir.^[40]

Gerek cahiliyede gerek İslâm sonrasında Abbâs b. Mirdâs'ın en bilindir özelliği şairliğidir. Onun şiirleri birçok olaya delil ya da örnek gösterilmiştir. Arapların ilk yerleşimlerine ve kökenlerine değinen bazı müellifler konuyu Abbâs'ın şiirleriyle örneklendirmişlerdir.^[41] Himyerî krallarının anlatıldığı

[36] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 4/205; Ebu'l-Berekât Şerefüddîn el-Mübârek b. Ahmed b. el-Mübârek İbnü'l-Müstevfî, *Târîhu Erbil* (Irak: Dâru'r-Reşîd, 1980), 2/240; Sibî İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zamân fi tevârîhi'l-a'yân*, 4/136.

[37] Useylân, *el-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî: es-sahâbiyyü'ş-şâir*, 30-33.

[38] Abdülkerim b. Muhammed b. Abdülkerim Kazvîni, *et-Tedvîn* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1987), 2/400-401.

[39] Nemerî, *el-İstî'âb fi ma'rifeti'l-ashâb*, 2/819; Süheyli, *Ravdu'l-ünüf*, 7/259; Sibî İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zamân fi tevârîhi'l-a'yân*, 4/135.

[40] İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*, 3/167.

[41] Abdülmelik İbn Hişâm, *Siretü'n-nebeviyye* (Matbaatü Mustafa Albanî, 1955), 1/8-9; Mus'ab b. Abdullah Zübeyrî, *Nesebu Kureyş* (Kahire: Dâru'l-Maârif, ts.), 5; Ebu'l-Hasan Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvûd Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996), 1/14; Ebu'l-Fidâ İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbüddîn Ömer İbn Kesîr, *Siretü'n-nebeviyye* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1976), 1/13,82.

et-Ticân isimli eserde Âd kavminin helak oluşu anlatılırken Abbâs b. Mirdâs'ın bu konuya atıfta bulunduğu iki şiiri zikredilmektedir.^[42] Kaynaklar Me'rib Seddi'nin yıkılışı hadisesinde yine onun şiirine yer vermişlerdir.^[43] Bunların yanı sıra bazı siyer kaynakları bir takım hadiseleri anlatırken Abbâs'ın şiirlerini kullanmışlar, sonrasında da "Abbâs b. Mirdâs'ın Şiirlerinin Tefsiri" şeklinde başlıklar açıp şiirlerini tahlil etmişlerdir.^[44]

Abbâs b. Mirdâs'ın İslâm öncesi hayatında Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ve Müslümanların düşmanlarını desteklediği bilinmektedir. Zira Abbâs, Müslüman olmadan önce Hz. Peygamber'e (s.a.s.) suikast düzenlemeleri sebebiyle Medine'den sürgün edilen Benî Nadîr Yahudilerini öven ve komşuları olmalarına rağmen dışarıdan gelen bir adamı desteklemek adına komşularına sahip çıkmadıklarını iddia ettiği Medineli Müslümanları hicveden şiirler irat etmiştir. Ensar'dan Ka'b b. Mâlik ve Havvât b. Cübeyr gibi sahâbîler de bu konuda ona reddiye sadedinde şiirlerle karşılık vermişlerdir.^[45]

İbn Mirdâs'ın Müslümanlara karşı Yahudileri desteklediğini gösteren bir hadise de Hayber seferi sırasında yaşanmıştır. Mekke'nin fethinden sonra İslâm'a giren sahâbîlerden Huveytıb b. Abdüluzza henüz Müslüman olmamışken Hudeybiye anlaşmasına katılmış, görüşmeden sonra da Hz. Peygamber'in (s.a.s.) tüm insanlara galip geleceğine kanaat getirmiş ancak cahiliye kibri onu İslâm'a girmekten mahrum etmiştir. Onun aktardığına göre bir gün Abbâs b. Mirdâs yanlarına gelip Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Hayber'e hareket ettiğini, Yahudilerinse Araplardan destek alarak bir ordu topladıklarını ve Müslümanların artık kurtulamayacağını söylemiş, hatta Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yenileceğine dair iddiaya gireceğini belirtmiştir. Bunun üzerine Huveytıb aksi görüş beyan ederek bahse dahil olmuştur. Safvan b. Ümeyye, Nevfel b. Muaviye gibi bazıları Abbâs'ı destekleyerek Müslümanların yenilgisi üzerine iddiaya girmişlerdir. Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Hayber'de zafer kazandığı haberi Mekke'ye ulaştığında Abbâs ve ekibi yüz deve üzerine girdikleri bahsi kaybetmişlerdir.^[46] Abbâs b. Mirdâs'ın hicri yedinci yılın başlarında gerçekleşen Hayber Savaşı sırasında Hz. Muhammed'in (s.a.s.)

[42] Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb Himyerî, *et-Ticân* (San'a: Merkezi'd-Dirâsâti ve'l-Ebhâsi'l-Yemeniyye, 1347), 366-367.

[43] İbn Hişâm, *Siretü'n-nebeviyye*, 1/13.

[44] Mus'ab b. Muhammed b. Mesûd Huşenî, *el-İmlâu'l-muhtasar* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, ts.), 292, 378, 380, 385, 388, 393, 412; Muhammed b. Yusuf Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1993), 5/371,372,421.

[45] İbn Hişâm, *Siretü'n-nebeviyye*, 2/200-203.

[46] Vâkudî, *el-Megâzi*, 2/701-702; Belâzürî, *Ensâbü'l-eşraf*, 1/352; Ebu'l-Kâsım Ali b. Hasan b. Hibetullâh İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995), 15/357-358; Ahmed b. Ali b. Abdulkâdir Makrizî, *el-İmtâu'l-esmâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1999), 1/324.

aleyhinde iddiaya girmesi, Müslümanlara karşı Yahudileri savunan tavırlar takınması, onun İslâm'a girmeden önce tarafsız bir konumda olmadığını ve Müslümanlara düşmanlık beslediğini göstermektedir.

C. Müslüman Olduktan Sonraki Hayatı

Abbâs b. Mirdâs'ın Mekke'nin fethinden kısa bir süre önce kabilesinden bir grupla gelip Müslüman olduğu, sonrasında da Hz. Peygamber'in (s.a.s.) emriyle kabilesiyle beraber fethetmeye iştirak ettiği bilinmektedir.^[47] Onun İslâm'a girdiği zaman kesin olarak tespit edilemese de Benî Süleym'den Kays b. Nüşbe sayesinde Medine'ye gelerek Müslüman olan ilk topluluğun içinde bulunduğu söylenebilir. Kaynaklarda Abbâs b. Mirdâs'ın Müslüman oluşuna olağanüstü hallerin sebep olduğuna dair efsanevi anlatımlar da mevcuttur.

Abbâs'ın babası Mirdâs'ın, adına Dimâr denilen taştan oyma bir putu vardı. Mirdâs ölüm döşegindeyken oğluna "Ey oğulcuğum Dimar'a tap, çünkü o sana fayda da verir zarar da." diye vasiyet etmişti. Bir gün Abbâs putun yanındayken putun içinden biri ona bir şiirle seslendi.

*Tüm Süleym kabilelerine söyle ki,
Dimâr helak oldu da Ehl-i Mescid yaşadı.
Nübüvvete ve hidayete varis olan,
İbn Meryem'den sonra Kureyş'ten Mühtedi gelmiştir.
Dimâr helak oldu ki ona bir defa ibadet edilmişti,
Peygamber Muhammed'e gelen kitaptan önce.*

Bunları duyduktan sonra Abbâs b. Mirdâs, Dimar'ı parçalayıp Hz. Muhammed'e (s.a.s.) gelerek Müslüman oldu.^[48]

Hadiseyi öncesinde gerçekleşen olayla birlikte daha geniş rivayet edenler de bulunmaktadır. Bu kaynaklar rivayetin senedini de zikrederek olayı Abbâs'ın dilinden anlatırlar. Abbâs b. Mirdâs bir öğle vakti devesindeyken beyazlar içinde birinin bembeyaz bir deve kuşu üzerinde kendisine doğru geldiğini gördü. Gelen kişi ona "Göğün bekçilerinin çevrelendiğini, cinlerin lokmalarının yutturulduğunu, atların semerlerinin düştüğünü, pazartesiyi salıya bağlayan gece iyilik ve takva ile gelenin Kasvâ adlı devenin sahibi Hz. Muhammed (s.a.s.) olduğunu görmedin mi?" şeklinde garip şeyler söyleyince Abbâs korku içinde hemen evine dönüp putu Dimâr'a sığındı. O esnada putun içinden bir ses ona

[47] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 4/205; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*, 3/167; Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî Nevevî, *Tehzîbu'l-esmâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, ts.), 1/259.

[48] İbn Hişâm, *Sîretü'n-nebeviyye*, 2/427; Süleyman b. Musa b. Salim Himyerî, *el-İktifâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1420), 1/145-146; Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed İbn Seyyidünnâs, *Uyûnu'l-eser* (Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1993), 1/93.

yukarıdaki şiiiri okuyunca Abbâs b. Mirdâs evinden ayrılıp kavmine olayı anlattı ve onlarla beraber Medine'ye giderek Müslüman oldu.^[49]

Siyer kitaplarında yer alan bu rivayetler, bazı kitapların hayvanlardan veya cinlerden gelen sesler başlıkları altında zikredilmiştir. Mesela Kâdî İyâz, (ö.544) hayvanların konuşmalarını örnek verdiği başlık altında Abbâs'ın Müslüman oluşuna sebep olan olayı da aktarır. Hadisenin ardından bir kuşun gelip Abbâs'a taştan gelen sese şaşırıp kendi haline şaşırmadığını, oysa İslâm'a çağırın bir peygamber olduğu halde onun oturup kaldığını söylemesi üzerine Müslüman olduğunu bildirir.^[50] Abbâs'a bir deve kuşunun geldiği ve putun içinden bir şiir okunduğu rivayetini ilk zikreden İbn Ebu'd-Dünya'dır (ö.281) ki, o bu hadiseyi cinlerin konuştuğu rivayetleri topladığı *el-Hevâtif* isimli kitabında zikretmiştir.^[51]

Abbâs b. Mirdâs Müslüman olduktan sonra, önceleri âlemlerin rabbine şirk koşup Resûlullah'tan (s.a.s.) uzak kaldığını ancak şimdi Allah'a (c.c.) iman eden bir kulu olarak yüzünü müşriklerden çevirip Kabe'ye yöneldiğini söylediği bir şiirle Müslüman olduğunu ilan etti.^[52] Onun Müslüman olduğu vakit kabilesinden hala müşrik olanlar vardı ve karısı da onlardandı. Nitekim Abbâs Müslüman olduğunu açıkladığında karısı onun Hz. Muhammed'in (s.a.s.) dinine girerek kardeşlerinden yüz çevirdiğini bu şekilde izzetini kaybedip zillete düştüğünü iddia ettiği beyitler söyleyerek onu terk etti ve müşrik ailesinin yanına döndü.^[53]

Abbâs b. Mirdâs'ın İslâm Tarihi kaynaklarında zikrinin geçtiği en önemli olaylar Mekke'nin fethi, Huneyn Gazvesi ve sonrasındaki ganimet taksimi meselesidir. Gerek fetih harekâtında gerek Huneyn ve Taif savaşlarında Abbâs'ın etkin bir rol oynadığı siyer kaynaklarında yer almaktadır. O, klasik bir kabile şairinin savaşta şiirleriyle kabilesine vermesi gereken desteği Müslümanlara vermiştir. Nitekim Araplar nezdinde şiir kendilerine kuvvet vermenin yanı sıra işlerini kolaylaştırma ve çabuklaştırma gücü de veren bir şey olarak görülüyordu. İnsan üzerinde bu denli tesirli olan şiir savaşlarda da düşmanlar için öldürücü bir silahtı. Zira yapılan sert hicivler düşmanın iş görme gücünü doğrudan etkiliyordu. Bu sebeple şiir bilhassa savaşlarda

[49] Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd İbn Ebû'd-Dünyâ, *el-Hevâtif* (el-Mektebu'l-İslâmî, 1995), 92; Ebu'l-Kâsım Abdullah b. Muhammed b. Abdilaziz Begavî, *Mu'cemu's-sahâbe* (Kuveyt: Mektebetü Dâri'l-Beyân, 2000), 2/276; Alaaddin Moğultay b. Kalic b. Abdullah Bekcîrî, *İkmâlu tehzîbi'l-kemâl* (el-Fârûku'l-Hadisetu li't-Tıbbâi ve'n-Neşr, 2001), 7/216-220; İbn Kesir, *Siretü'n-nebeviyye*, 1/358-359.

[50] Ebu'l-Fadl Kadî İyâz, *Kitâbu'ş-şifâ* (Dâru'l-Fikr, 1988), 1/311.

[51] İbn Ebû'd-Dünyâ, *el-Hevâtif*, 92.

[52] Yahyâ Cebbûrî, *Divânu'l-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî* (Beyrut: Müessesetu'r-Risâle, 1991), 120-121.

[53] Ebû'l-Ferec Ali b. el-Hüseyn İsfahânî, *Kitâbu'l-eğâni* (Beyrut: Dâru Sâdir, 2008), 14/194-195.

düşmana karşı kullanılan en etkin moral silahı olarak görülmüştür. Şairler düşmanı hicvederken taraftarlarını da yüreklendiriyor, bu da onları zafere yaklaşıtıyordu.^[54] İşte Abbâs b. Mirdâs da peygamberle beraber katıldığı savaşlarda şairlik misyonunu yerine getirmiştir.

Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber'in (s.a.s.) emri üzerine Abbâs b. Mirdâs Mekke'nin fethinde ona iştirak etmek için beraberindeki dokuz yüz kişiyle beraber Müslümanların Mekke istikametinde konakladıkları Kudeyd mevkiinde Hz. Muhammed'le (s.a.s.) buluşmuştur.^[55] Fetih ordusunda Benî Süleym kabilesi Hâlid b. Velîd'in komuta ettiği bölüğün içinde yer almış ve kabilenin sancaktarlığını da Abbâs b. Mirdâs yapmıştır.^[56]

Fetih için Mekke'ye ilerleyen Müslümanları cesaretlendirmek için kasideler söyleyen Hassân b. Sâbit gibi şair sahâbiler, fetih gerçekleştikten sonra da tebrik ve takdir minvalinden şiirler söylemişlerdir. Abbâs b. Mirdâs da bu sahâbiler arasında yer alır.^[57] Savaş öncesi veya sonrası şiir söyleme geleneği Araplarda geçmişten gelen bir gelenektir. Hatta şairler savaş sonrası kasideleriyle yaşananları dile getirip hatıraları canlı tutmayı görev addederlerdi. Onlar sayesinde Araplar bu olayları unutmaz, nesilden nesile aktarırlardı.^[58] Bu sebeple Abbâs da kabilesinin Hz. Peygamber'le (s.a.s.) beraber fethetmelerini övgüyle anlatan bir şiir söylemiştir.

Muhammed'in fetih günü Mekke'de bizden,

Bin kişi vardı ki geniş düzlükler sancaklarıyla beraber onları akıtıyordu.

Rasûle yardım ettiler ve savaşa katıldılar.

Savaştaki sloganları onların mukaddem (ileri) idi.

Dar bir menzilde ki ayakları sabit oldu,

Orada başları sanki Hanteme bitkisiydi.

...

Ta ki aslan Hicaz onlara boyun eğdi.

Allah orayı onlara mekân kıldı,

Kılıçların hükmü ve çabaları da orayı zelil etti.^[59]

Mekke'nin fethedildiği haberini alıp da sıranın kendilerine geleceğini düşünen Hevâzin kabilelerinin, ani bir saldırı planladıkları haberi Resûlullah'a (s.a.s.) ulaştırılınca o derhal ordusuyla beraber Hevâzin kabileleri üzerine

[54] Adem Apak, *İslâm Öncesi Arap Tarihi ve Kültürü* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2016), 187.

[55] Vâkîdî, *el-Megâzî*, 2/812; Sibt İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zamân fi tevârihi'l-a'yân*, 4/71.

[56] Vâkîdî, *el-Megâzî*, 2/819.

[57] İbn Hişâm, *Sîretü'n-nebeviyye*, 2/426.

[58] Apak, *İslâm Öncesi Arap Tarihi ve Kültürü*, 135.

[59] İbn Hişâm, *Sîretü'n-nebeviyye*, 2/426.

harekete geçti.^[60] Hz. Peygamber (s.a.s.) Mekke'den ayrılıp Huneyn'e hareket ettiğinde Abbâs b. Mirdâs liderliğindeki Süleym kabilesini süvarilerin öncüsü olarak tayin etmişti. Hâlid b. Velid de onları komuta ediyordu. Abbâs b. Mirdâs Mekke'nin fethinde olduğu gibi Huneyn günü de Süleymoğulları'nın sancaktarlığını yapmıştır.^[61]

Abbâs b. Mirdâs savaş başlamadan önce söylediği bir şiirle Hevâzin kabilelerine başlarına gelecek olanı haber vermiş,^[62] ardından onlara Hz. Peygamber'in (s.a.s.) çok kalabalık bir orduyla geldiğini, kardeşleri olan Süleym'in de bu orduda Müslümanların safında olduğunu bildirmiş ve onlara karşı koyamayacakları hususunda Hevâzin'i uyarmıştır.^[63]

Huneyn'in ilk anlarında Hevâzin kabilelerinin saldırıları ve yoğun ok atışı Müslümanların öncü birliklerini bozguna uğrattı. Daha sonra bu dağılma ordunun geri kalanına da sirayet etti. Öyle ki bu inkişaf sırasında askerlerden bir kısmı kaçmaya yeltendiler. Bu esnada Hz. Peygamber (s.a.s.) ve yakın ashâbının büyük gayretleriyle İslâm ordusunun tamamen dağılması önlenebilmiş, bozgunun önüne geçilmiştir. Nihayetinde yeniden toparlanan Müslümanlar, savaşın ilk safhasındaki başarıları sebebiyle kendilerini muzaffer addeden Hevâzin ordusu üzerine yeni bir hücum başlatmış, kısa süre sonra da savaş Müslümanların mutlak zaferiyle sonuçlanmıştır.^[64]

Abbâs b. Mirdâs'ın şiirlerinden anlaşılan şu ki, o hem mahir bir süvari olması hasebiyle Huneyn Savaşı'nda üstün gayret göstermiş hem de söylediği beyitlerle ordunun moralini yükseltmiştir.^[65] Savaşta atalet gösteren kişi ve kabileleriye kınamıştır. Nitekim Huneyn'de savaşın ilk anlarında Müslümanlarda meydana gelen çözüme düşmana fırsat vermişti. Bu esnada İslâm ordusu içinde yer alan Kârib b. Esved, kabilesinin sancağını bırakıp kaçmaya başladı. Kavmi de onu takip etti. Bu olay üzerine Abbâs b. Mirdâs, savaş meydanından kaçanları kınayan ve savaşta sebat edilmesi gerektiğini vurgulayan uzun bir kaside söyledi.^[66]

Hz. Muhammed (s.a.s.) savaşın ardından dağılan müşriklerin ardına birlikler göndermiş, kendisi de Sakif kabilesi üzerine yürüyüp Tâif'i muhasara etmiştir. Ne var ki surlarla korunan şehri ele geçirmeye muvaffak olmayan Müslümanlar yirmi günlük bir kuşatmanın ardından muhasaraya son

[60] Vâkidi, *el-Megâzi*, 3/885; İbn Hişâm, *Siretü'n-nebeviyye*, 2/437.

[61] Vakıdı 3/896-897.

[62] İbn Hişâm, *Siretü'n-nebeviyye*, 2/441.

[63] İbn Hişâm, *Siretü'n-nebeviyye*, 2/441-442.

[64] Vâkidi, *el-Megâzi*, 3/897-909; İbn Hişâm, *Siretü'n-nebeviyye*, 2/444-450.

[65] Cebbûri, *Divânu'l-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemi*, 111-112.

[66] İbn Hişâm, *Siretü'n-Nebeviyye*, 2/450-451; İbn Kesir, *Siretü'n-nebeviyye*, 3/636.

vermişlerdir.^[67] Hz. Muhammed (s.a.s.) sefer dönüşünde Huneyn'de alınan esir ve ganimetleri bıraktığı Ci'râne mevkiine gelmiştir. Burada Hz. Peygamber (s.a.s.) ele geçirilen altı bin esir, yirmi dört bin deve ve sayılamayacak kadar çok küçükbaş hayvanı ashâbına taksim etmeden evvel ganimetin devlet bütçesine ayrılan beşte bir hissesi olan humustan,^[68] yeni Müslüman olmuş olan Müellefe-i Kulûb'tan kabile reislerine dağıtmaya başladı. Ahalinin ileri gelenlerine yüzer deve vererek gönüllerini hoş etti. Sonrasında kişilerin konumlarına göre verilen ganimet miktarını peyderpey azalttı. Bu taksimat esnasında Fezâre kabilesinden Uyeyne b. Hısn ile Temim kabilesinden Akra' b. Hâbis'e yüzer deve verilip Süleym kabilesi reisi Abbâs b. Mirdâs'a dört deve verilmesi onu rahatsız etmiş, bunun üzerine Abbâs, yapılanın haksızlık olduğunu dile getirdiği bir şiir söylemiştir.^[69]

*Yağma malıydı onlar, benim temin ettiğim,
O kolay mekânda düşmana yaptığım hamlelerle.
Ve askerlere teşvikim vardı saldırsınlar diye.
Ben yatmamıştım da insanlar yattıklarında.
Ancak ertesi gün benim ve Ubeyd'in^[70] ganimeti,
Paylaşıldı Uyeyne ile Akra' arasında.
Sadece birkaç küçük deve,
Bana verildi dört tane.
Oysa ben savaşta savunmacı biriydim,
Ne bir şey verildi ne de esirgendi.
Oysa ne Hısn ne de Hâbis
Toplumda Mirdas'tan üstün değillerdi.
Ben de onlardan birinden aşağı değilim,
Ancak kimi bırakırsan bugün yükselemez.^[71]*

Abbâs b. Mirdâs bu şekilde Hz. Peygamber'i (s.a.s.) zemmeden bir şiir söyleyince sahâbîler Resûlullah'ı (s.a.s.) durumdan haberdar ettiler. Hz. Muhammed (s.a.s.) de "Payını verin de çenesini kapayın!" demek suretiyle kendisine diğerlerine verilen ganimet miktarınca deve verilmesini emretti.^[72]

[67] Vâkıdî, *el-Megâzî*, 3/924-937.

[68] Vâkıdî, *el-Megâzî*, 3/948.

[69] Vâkıdî, *el-Megâzî*, 946; Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Târîhu'r-rusul ve'l-mulûk* (Beyrut: Dâru't-Turâs, 1387), 90; Makrîzî, *el-İmtâu'l-Esmâ*, 9/298.

[70] Ubeyd, Abbâs b. Mirdâs'ın atının adıdır. Bk. İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medîne*, 524; Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve* (Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1988), 5/182.

[71] Cebbûrî, *Divânu'l-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî*, 111-112.

[72] Müslim, *Zekât* 137; Vâkıdî, *el-Megâzî*, 3/947; İbn Hişâm, *Sîretü'n-nebevîyye*, 2/493-494; Taberî, *Târîhu'r-rusul ve'l-mulûk*, 3/91.

Hız. Peygamber'in (s.a.s.) Abbâs b. Mirdâs'a diğer reislerden az pay vermesi onun, Abbâs'ın İslâm'ını diğerlerinden üstün görmesi olarak değerlendirilebilir. Zira ganimetler taksim edilirken Hız. Peygamber'in (s.a.s.) Akra' b. Hâbis ile Uyeyne b. Hısn'a yüzer deve verdiği halde Cuâl b. Sürâka'ya hiçbir şey vermemesini izah edemeyen Sa'd b. Ebû Vakkâs bunun sebebini Hız. Peygamber'e (s.a.s.) sorunca o, Akra' ile Uyeyne'yi İslâm'a ısındırmak için onlara fazla verdiğini, Cuâl b. Sürâka'nın ise imanına güvendiğini söylemiş, Cuâl'in onlar gibi dünya dolusu adama bedel olduğunu belirtmiştir.^[73] Bu rivayet dikkate alındığında Hız. Muhammed'in (s.a.s.) Abbâs'ın imanını da yüzer deve verilenlerden değerli gördüğü düşünülebilir. Yine Müellefe-i Kulûb haricindeki ashâba kişi başi dört deve verdiği göz önüne alınınca Hız. Muhammed'in (s.a.s.) Abbâs'a da dört deve vermesi onu ilk başta Müellefe-i Kulûb'tan görmediğini göstermektedir.^[74] Ne var ki Abbâs b. Mirdâs dağıtılan çok sayıdaki ganimet karşısında zafiyet göstermiş ve kendisini de diğer reislerle bir görüp dahasını istemiştir. Bunun üzerine Hız. Muhammed (s.a.s.) de ona Müellefe-i Kulûb'a verilen kadar vermiştir.

Abbâs'ın durumu şaşırılacak bir hal değerdir. Zira ganimet dağıtımı geciktiği için savaşa katılan birçok kişi mallarını bir an evvel almak için peygambere baskı kurmuşlardır. Hız. Peygamber'in (s.a.s.) yanındakiler bir an evvel ganimetlerin dağıtılmasını talep etmişler ve bu konuda onu (s.a.s.) sıkıştırmışlardı. Nihayet peygamber onlara şöyle seslenmişti: *"Ey insanlar! Vallahi benim elimde Tihâme dağları kadar ganimet olsa onu size taksim ederim, ben cimri bir kimse değilim, ganimetleri dağıtmaktan da korkmam."* Daha sonra devesinin hörgücünden bir tüy yumağı koparıp insanlara göstererek sözlerine devam etti: *"Benim ganimetten alacağım ancak bu kadardır ki o da size dağıtılmıştır."*^[75] Görüldüğü gibi oradaki topluluğun birçoğu ganimet konusunda sabırsız davranarak Hız. Muhammed'e (s.a.s.) bir an evvel ganimeti pay etmesi ricasında bulunmuşlardır. Abbâs b. Mirdâs'ın kendisini Mekkeli veya Medineli Müslümanlarla değer de fethetmek için beraber geldiği diğer bedevi kabile reisleriyle kıyaslaması ve kendisine de onlara verilen kadarını talep etmesi tabii bir durumdur.

Hız. Peygamber (s.a.s.) ganimetleri dağıtacağı esnada Hevâzin topluluğundan bir grup gelerek Müslüman olduklarını bildirdiler ve büyük çaresizlik içinde olduklarını söyleyerek kazanılan ganimetlerin kendilerine geri verilmesini

[73] Vâkıdî, *el-Megâzi*, 3/948.

[74] Vâkıdî, *el-Megâzi*, 3/949.

[75] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* (Beirut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), 11/340-341; Taberî, *Târîhu'r-rusul ve'l-mulûk*, 3/89.

talep ettiler. Hevâzin topluluğu içerisinde bulunan ve peygamberin süt annesinin kabilesinden olan bir adam da “Bu esir topluluğu içinde senin halaların, teyzelerin ve seni yetiştiren süt akrabaların vardır. Şayet biz (Gassânî hükümdarı) Hâris b. Ebû Şimr’in yahut (Hire Kralı) Nu‘man b. Münzir’in bakımını üstlenseydik onlar bu akrabalarımızı geri verirlerdi. Sen ki onlardan daha hayırlı bir kimsesin.” diyerek ele geçirilen esirlerin iadesini istedi.^[76] Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) onlara ya ailelerini ya da mallarını seçmelerini yalnızca birinin geri verileceğini bildirdi. Onlar, “Şayet bizi soyumuzla mallarımız arasında muhayyer bırakıyorsan biz ailelerimizi seçiyoruz.” dediler. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) kendisi ve Abdulmuttalib oğullarının haklarından vazgeçtiğini söyledi. Onu takiben Muhacir ve Ensar toplulukları da bizim hakkımız peygamberindir, biz de onun yaptığı gibi yaparız diyerek iade edeceklerini dile getirdiler. Ancak Müslümanların saflarında savaşmış Temim kabilesi lideri Akra‘ b. Hâbis ve Fezâre kabilesi reisi Uyeyne b. Hısn kendileri ve kabilelerinin haklarından vazgeçmeyeceklerini söylediler. Süleymoğulları lideri Abbâs b. Mirdâs da kendisi ve kabilesinin payı hakkında aynı şekilde konuştuysa da Süleym kabilesindekiler “Bizim hakkımız Resûlullah’ındır.” diyerek ona karşı çıktıklarında Abbâs kabilesine kendisini küçük düşürdüklerini söyleyerek çıkıştı. Bazı kabilelerin esirlerin geri verilmesine karşı çıkmaları üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) haklarından vazgeçmeyenlere bir sonraki ganimetten altı hisse verileceğini söyleyip ellerindeki esirleri iade etmelerini emredince onlar da esirleri iade ettiler.^[77] Abbâs b. Mirdâs ganimet dağıtım esnasında söyledikleriyle istediğini elde etmiş, daha sonra Hevâzinlilerin Müslüman olmaları ve esirlerin iadesi meselesi ortaya çıkınca kendi payından vazgeçmek istememiştir. Ancak Hz. Muhammed (s.a.s.) cazip bir teklifle onun ve diğer reislerin rızasını alarak esirlerin geri verilmesini temin etmiştir.

Abbâs b. Mirdâs’ın Müslüman olmasının hemen akabinde katıldığı Mekk’e’nin fethi ve Huneyn gibi savaşlarda kabilesiyle övünmesi bu konuda başka kabile liderleriyle tartışması^[78] ve ganimetin peşine düşmesi gibi sergilediği davranışlar İslâm dininin hasletlerine, yeni Müslüman olmuş olması hasebiyle, henüz tam anlamıyla sahip olamadığını göstermektedir. Ancak ilerleyen zamanlarda bu durum değişmiştir. Zira Hz. Muhammed

[76] Hakikaten de esir edilenler arasında Hz. Muhammed’in (s.a.s.) süt kardeşi Şeyma da vardı. Hz. Peygamber onu kendisine verdiği hediyelerle beraber yurduna göndermişti. Bk. Ali b. Ahmed b. Saîd İbn Hazm, *Cevâmiu’s-sîre* (Mısır: Dâru’l-Maârif, 1900), 245.

[77] Vâkıdî, *el-Megâzî*, 3/949-954; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 11/339-340; Ebû Ahmed Humejd b. Mahled b. Kuteybe İbn Zencûye, *el-Emvâl* (Riyâd: Merkezü Melik Faysal Li’l-Buhûs, 1986), 1/316; İbn Hazm, *Cevâmiu’s-sîre*, 244-245; Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd İbn Ebû’l-Dünyâ, *Mekârimu’l-ahlâk* (Kahire: Mektebetü’l-Kur’ân, ts.), 116.

[78] İbn Sa’d, *et-Tabakât*, 4/205.

(s.a.s.) onu kabilesi Benî Süleym'in yanı sıra Hevâzin kabilelerinden Ceşm, Nasr ve Sakif topluluklarına da zekât memuru tayin etmiş, Abbâs b. Mirdâs da verilen görevi hakkıyla ifa etmiştir.^[79] Yaptığı hizmetlerin karşılığında Hz. Peygamber (s.a.s.) ona Benî Süleym toprakları yakınlarındaki Midfâr^[80] olarak bilinen yeri hediye etmiş ve katiplerine yazdırarak bunu kaydettirmiştir.^[81]

Abbâs b. Mirdâs, Mekke'nin fethinden önce Müslüman olduğu için kaynaklarda muhacir olarak zikredilse de^[82] o, ne Mekke ne de Medine'ye yerleşmiş, yalnız Hz. Peygamber'in (s.a.s.) emriyle savaşlara iştirak etmiş ve ardından yurduna dönmüştür.^[83] Abbâs b. Mirdâs zamanla kabilesi ve Hz. Peygamber (s.a.s.) arasında irtibatı sağlama görevini üstlenmiş olacak ki Hz. Muhammed'in (s.a.s.) Tebuk Seferi için ilan ettiği seferberliği Benî Süleym'e Abbâs b. Mirdâs duyurmuştur.^[84] Kabilenin reisi ve sancaktarı olması hasebiyle onun da Süleymoğulları'yla beraber peygamberin yanında Tebuk'e iştirak ettiği söylenebilir.

Abbâs b. Mirdâs Hz. Peygamber'le (s.a.s.) son olarak Veda Haccı esnasında görüşmüş ve ondan bir hadis rivayet etmiştir. Onun, Hz. Peygamber'den (s.a.s.) dört hadis rivayet ettiği bilgisi kaynaklarda yer alsın da^[85] hadis kaynaklarında onun Veda Haccı esnasında peygamberden duyup rivayet ettiği tek bir hadisten başka rivayete tesadüf edilmemiştir. Abbâs b. Mirdâs'ın rivayeti şöyle geçmektedir:

“Hz. Peygamber (s.a.s.) Arefe Günü akşamı Arafat'ta ümmetinin affedilmesi ve onlara merhamet edilmesi için duada bulundu. Allah (c.c.) ona şöyle cevap verdi: ‘Bunu yaptım. Birbirlerine zulmedenler müstesna; onları bağışladım. Çünkü ben mazlumun hakkını zalimden şüphesiz alırım.’ Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.s.): ‘Ey Rabbim! Sen mazluma hakkını cennette daha hayırlısıyla vermeye ve zalimi bağışlamaya kadirsin.’ diye dua etti. Fakat o akşam bu duası kabul olunmadı. Sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) ertesi gün Müzdelife’de sabahlayınca mezkûr duayı tekrarladı ve duası kabul olundu. Daha sonra Resûlullah (s.a.s.) adeti olmamasına rağmen gülümsedi. Bunun üzerine sahâbîlerden bazıları: ‘Ya Rasûlallah, Anam babam sana feda olsun! Bu saatte gülmezdin. Seni güldüren şey nedir? Allah seni sevindirsin.’ dediler. Hz. Muhammed (s.a.s.) onlara

[79] Halife b. Hayyât, *Târîh* (Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1977), 99; Belâzürî, *Ensâbü'l-‘esrâf*, 1/530; İbn Hazm, *Cevâmiu's-sîre*, 238.

[80] Yâkût el-Hamevî, *Mu'cemu'l-buldân* (Beyrut: Dâru Sâdır, 1995), 5/76.

[81] İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, 4/347; İbn Kesîr, *Siretü'n-nebeviyye*, 4/694.

[82] Sibt İbnü'l-Cevzi, *Mir'âtü'z-zamân fi tevârihi'l-a'yân*, 4/135.

[83] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 4/205.

[84] Vâkîdî, *el-Megâzî*, 3/990; Makrîzî, *el-İmtâu'l-esmâ*, 47.

[85] İbn Hazm, *Cevâmiu's-sîre*, 290-291.

cevaben: 'Allah düşmanı İblis'e gülüyorum. Allah'ın (c.c.) benim duamı kabul ettiğini ve ümmetimi bağışladığını öğrenince toprağı alıp başına dökmeye ve 'Mahvoldum, helak oldum.' diye bağırmaya başladı. Onun bu sabırsızlığı ve üzüntüsü beni güldürdü.' buyurdu.^[86]

Hız. Ebû Bekir döneminde bazı kabileler isyan edip dinden çıktıkları zaman Benî Süleym kabilesi isyan etme düşüncesinde olmalarına rağmen durum bunun tersiymiş gibi Hız. Ebû Bekir'e gelerek birçok kabilenin kafir olduğunu söyleyip kendilerine silah yardımı yapılmasını istediler. Hız. Ebû Bekir de onlara silah yardımı yapılmasını emretti. Daha sonra Benî Süleym kabilesi isyan edip halifeden aldıkları silahlarla ona karşı savaşmaya karar verdiler. Abbâs b. Mirdâs, kabilesinin bu hareketini tasvip etmediği gibi onlara başından beri karşı çıkmış, kurdukları planın onursuz bir davranış olduğunu dile getiren şu beyti söylemiştir.

Onunla savaşmak için onun silahlarını niçin alıyorsunuz!

Bu yaptığımızdan dolayı sizin için Allah katında günah vardır.

Ne var ki Abbâs b. Mirdâs'ın ferdî çabaları, kabilenin ridde hadiselerine iştirakini önleyememiştir. Benî Süleym'in isyanını haber alan Hız. Ebû Bekir bu hareketi bastırması için Hâlid b. Velîd'i görevlendirmiş, hadise ancak bu şekilde kontrol altına alınabilmiştir.^[87]

Ridde hadiselerinden sonraki zamanlarda Abbâs b. Mirdâs'ın ismi çok geçmemektedir. O, Hız. Ömer devrine kadar Benî Süleym yurdunda yaşamış, Basra şehri kurulduktan sonra ise o istikamete gidip yerleşmiştir. Abbâs'la beraber kabilesinden bir topluluğun aynı yere gittiği, bazılarının Basra içlerine, bir kısmının ise şehrin etrafında badiyeye yerleştiği bilinmektedir.^[88] Bununla beraber İbn Hacer, onun Şam'a gidip bir süre orada kaldığından bahseder.^[89] Bu, onun ticaret veya cihat için bir dönem Suriye'de de bulunduğunu göstermektedir. Ancak Abbâs b. Mirdâs'ın uzun süre orada kaldığını söylemek doğru olmaz. Zira Hız. Ömer devrine kadar Benî Süleym diyarında kaldığı, sonrasında ise ailesiyle beraber Irak'a göç ettiği bilinmektedir. Abbâs b. Mirdâs'ın ölüm tarihi de doğum tarihi gibi net değildir. Kaynaklar onun öldüğü zaman hakkında kesin bir bilgi vermemekle birlikte İbn Hacer, Abbâs b. Mirdâs'ın Hız. Osman'ın hilafeti sırasında vefat ettiğini bildirmektedir.^[90]

[86] Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 26/136-137; Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd İbn Mâce, *Sünen* (Dâru İhyâi'l-Kutubi'l-Arabî, ts.), 2/1002; Begavî, *Mu'cemu's-sahâbe*, 4/395.

[87] Halife b. Hayyât, *Târîh*, 103-104; İbn Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, 16/255.

[88] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 4/206-207.

[89] Ebu'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbu't-tehzîb* (Hindistan: Dâiratü Matbaati'l-Maârif, 1326), 5/130.

[90] İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbu't-tehzîb*, 5/130.

Sonuç

İslâm'ın bütün güzelliklerine rağmen, insanların bu dine teveccüh etmesi kolay olmamıştır. Zaman içerisinde İslâmiyet'i kabul eden insanların, bütün davranışlarını birden değiştirmesi de mümkün olmamaktadır. İslâmiyet'in yaygınlık kazanmasında gücün büyük etkisi vardır. Nitekim Arabistan halkı, Müslümanların, Mekke'yi fethettiklerini gördüklerinde büyük gruplar halinde İslâm'a girmişlerdir. Farklı zamanlarda Müslüman olan sahâbîlerin değişimi de zaman almıştır. Mekke'nin fethi öncesi İslâm'ı kabul eden sahâbî Abbâs b. Mirdâs'ın, Huneyn sonrası Ci'rane'deki ganimet taksimi esnasında Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kendisini fetih öncesi Müslümanlardan sayarak ona göre verdiği paya itiraz etmesi ve kendisine de Müellefe-i Kulûb'tan olan kabile reislerine verilen payın verilmesini istemesi, insanın birden bire değişemeyeceğinin göstergesidir. Ne var ki ilerleyen zamanlarda sahâbînin, Hz. Muhammed'le (s.a.s.) teşrik-i mesaisinin artması ve Müslümanlarla beraber bulunması onun değişimini olumlu yönde etkilemiştir. Zira Abbâs b. Mirdâs, irtidat düşüncesi içinde olan kabilesine karşı İslâmî hassasiyetleri müdafaa etmiş ve onların ridde hadiselerine katılmalarını önlemeye çalışmıştır.

Abbâs b. Mirdâs'ın hayatı bütünüyle ele alındığında insandaki değişimlerin zaman aldığı dolayısıyla İslâm'ın kalplere yerleşmesinin de tedricen olduğu görülecektir. İslâm'ın güzelliklerini görerek yaşayışlarında önemli değişiklikler yaparak sonraki Müslümanlara örneklik teşkil eden sahâbenin, Müslüman olduktan sonraki hayatlarında görülen birtakım hatalarını ve zafiyetlerini onların birer insan olduğu gerçeğinden hareketle izah etmek mümkündür.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî. *Müsned*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1. Basım, 2001.
- Apak, Adem. *İslâm Öncesi Arap Tarihi ve Kültürü*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 3. Basım, 2016.
- Begavî, Ebu'l-Kâsım Abdullah b. Muhammed b. Abdilaziz. *Mu'cemu's-Sahâbe*. Kuveyt: Mekketü Dâri'l-Beyân, 2000.
- Bekcîrî, Alaaddîn Moğultay b. Kalîc b. Abdullah. *İkmâlu Tehzîbi'l-Kemâl*. el-Fârûku'l-Hadisetu li't-Tıbbâti ve'n-Neşr, 2001.
- Belâzürî, Ebu'l-Hasan Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvûd. *Ensâbü'l-Eşrâf*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1. Basım, 1996.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. Hüseyin. *Delâilü'n-Nübüvve*. Dâru'l-Küttübi'l-İlmiyye, 1988.
- Cebbûrî, Yahyâ. *Divânu'l-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1. Basım, 1991.
- Ensârî, Abdulkuddûs. *Benû Süleym*. Beyrut: Dâru'l-İlmi Lilmelâyîn, 1971.
- Halîfe b. Hayyât, Ebû Amr Halîfe b. Hayyât b. Halîfe eş-Şeybânî el-Basrî. *Târîh*. Beyrut: Dâru'l-Kalem, 2. Basım, 1977.
- Hamevî, Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdullah el-Hamevî el-Bağdâdî er-Rûmî. *Mu'cemu'l-Buldân*. Beyrut: Dâru Sâdır, 2. Basım, 1995.

- Himyerî, Abdulmelik b. Hişâm b. Eyyüb. *et-Ticân*. San'a: Merkezu'd-Dirâsâti ve'l-Ebhâsi'l-Yemeniyye, 1347.
- Himyerî, Süleyman b. Musa b. Salim. *el-İktifâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1420.
- Huşenî, Mus'ab b. Muhammed b. Mesûd. *el-İmlâu'l-Muhtasar*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- İbn Asâkir, Ebu'l-Kâsım Ali b. el-Hasan b. Hibetullâh b. Abdullah b. Hüseyin. *Târîhu Dimeşk*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1995.
- İbn Ebu'd-Dünyâ, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd. *el-Hevâtif*. el-Mektebu'l-İslâmî, 1995.
- İbn Ebu'd-Dünyâ, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. Ubeyd. *Mekârimu'l-Ahlâk*. Kahire: Mektebetü'l-Kur'ân, ts.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed. *el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1415.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebu'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed. *Tehzîbu't-Tehzîb*. Hindistan: Dâiratü Matbaati'l-Maârif, 1326.
- İbn Haldûn, Ebû Zeyd Veliyyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Hasan. *Târîhu İbn Haldûn*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1988.
- İbn Hazm, Ali b. Ahmed b. Saïd. *Cemheretü Ensâbi'l-Arab*. Mısır: Dâru'l-Maârif, 1962.
- İbn Hazm, Ali b. Ahmed b. Saïd. *Cevâmiu's-Sîre*. Mısır: Dâru'l-Maârif, 1900.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtım Muhammed. *es-Sikât*. Haydarâbad: Dâiretü'l-Ma'arifü'l-Osmâniyye, 1973.
- İbn Hişâm, Abdülmelik. *Siretü'n-Nebeviyye*. Matbaatü Mustafa Albanî, 1955.
- İbn Kesir, Ebu'l-Fidâ 'İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbüddîn Ömer b. Kesir b. Dav' b. Kesir el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dımaşkî eş-Şâfiî. *Siretü'n-Nebeviyye*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rif, 1976.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd. *Sünen*. Dâru İhyâi'l-Kutubi'l-Arabî, ts.
- İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd. *et-Tabakât*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990.
- İbn Seyyidünnâs, Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed. *Uyûnu'l-Eser*. Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1993.
- İbn Şebbe, Ebû Zeyd Ömer. *Târîhu'l-Medîne*. Cidde, 1399.
- İbn Zencûye, Ebû Ahmed Humejd b. Mahled b. Kuteybe. *el-Emvâl*. Riyâd: Merkezu Melik Faysal Li'l-Buhûs, 1986.
- İbnü'l-Esir, Ebu'l-Hasan İzzüddîn Ali b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *Üsdü'l-ğâbe fî ma'rifeti's-sahâbe*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- İbnü'l-Müstevfî, Ebu'l-Berekât Şerefüddîn el-Mübârek b. Ahmed b. el-Mübârek. *Târîhu Erbil*. Irak: Dâru'r-Reşid, 1980.
- İsfahânî, Ebu'l-Ferec Ali b. el-Hüseyin. *Kitâbu'l-Egânî*. Beyrut: Dâru Sâdir, 3. Basım, 2008.
- Kadı İyâz, Ebu'l-Fadl. *Kitâbü's-Şifâ*. Dâru'l-Fikr, 1988.
- Kazvînî, Abdülkerim b. Muhammed b. Abdülkerim. *et-Tedvîn*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987.
- Makrîzî, Ahmed b. Ali b. Abdulkâdir. *el-İmtâu'l-Esmâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999.
- Merzubânî, Ebû Ubeydillâh Muhammed b. İmrân b. Mûsâ b. Saïd. *Mu'cemu's-Şu'arâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1982.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc. *Sahihi Müslim*. Kahire: Matbaatü İsmâ Albanî, 1955.
- Nemerî, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Abdülber, *el-İstî'âb fî Ma'rifeti'l-Ashâb*. Beyrut: Dâru'l-Ceyl, 1992.
- Nevevî, Ebu Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî. *Tehzîbu'l-Esmâ*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Sibt İbnü'l-Cevzi, Ebu'l-Muzaffer Şemsüddîn Yûsuf b. Kızıoğlu et-Türkî el-Avnî el-Bağdâdî. *Mir'âtü'z-Zamân fî Tevârîhi'l-A'yân*. 22 Cilt. Dımaşk: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 1. Basım, 2013.

- Süheyli, Ebu'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah. *Ravdu'l-Ünüf*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 2000.
- Şâmî, Muhammed b. Yusuf. *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî. *Târîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*. 11 Cilt. Beyrut: Dâru't-Turâs, 2. Basım, 1387.
- Temir, Hakan. *Arap Yarımadasında Kabile Hayatı*. İstanbul: Siyer Yayınları, 1. Basım, 2020.
- Useylân, Abdullah Abdurrahim. *el-Abbâs b. Mirdâs es-Sülemî: es-Sahâbiyyü's-Şâir*. Riyâd: Dâru'l-Mirîh, 1978.
- Vâkıdî, Muhammed b. Ömer b. Vakıd es-Sehmî. *el-Megâzî*. Beyrut: Dâru'l-Âlemî, 3. Basım, 1989.
- Zübeyrî, Mus'ab b. Abdullah. *Nesebu Kureys*. Kahire: Dâru'l-Maârif, 3. Basım, ts.

